

Балахонова О.В., доктор економічних наук,
професор, професор кафедри бізнесу і права
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1447-4560>

Масленчук М.М., магістрант 2-го року
підготовки, спеціальність «Менеджмент»
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2022-23-24-1>

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

PURPOSE AND TASK OF ASSET MANAGEMENT IN HEALTHCARE INSTITUTIONS

Анотація. Досліджено, що до активів закладів охорони здоров'я належать ресурси, які ними контролюються і повинні принести їм економічну вигоду шляхом використання в процесі надання нематеріальних послуг, при обміні на інші активи чи під час погашення зобов'язань установи. Необоротні активи – це матеріальні та нематеріальні ресурси, які належать установі та забезпечують її функціонування й строк корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року. До оборотних активів належать засоби, призначені для невиробничого споживання або використання в процесі господарської діяльності протягом одного року. Метою управління активами в закладах охорони здоров'я є: виявлення нестач, розтрат, крадіжок та інших порушень; попередження порушень; виявлення та мобілізація резервів; контроль за достовірністю даних фінансової звітності; вивчення причин та умов, що породжують безгосподарність та марнотратство; виявлення відповідності господарювання нормативам, положенням; виявлення та визначення суми збитку, нанесеного порушенням. Оцінка ефективності управління активами в закладах охорони здоров'я здійснюється за допомогою методів аналізу фінансово-економічного стану установи.

Ключові слова: заклади охорони здоров'я, активи закладів охорони здоров'я, майно закладів охорони здоров'я, фінансування закладів охорони здоров'я.

Abstract. It has been studied that the assets of health care institutions include resources that are controlled by them and should bring them economic benefit by being used

in the process of providing intangible services, when exchanging for other assets or when repaying the institution's obligations. Non-current assets are tangible and intangible resources that belong to the institution and ensure its functioning and the useful life of which is expected to be more than one year. Current assets include assets intended for non-production consumption or use in the course of economic activity within one year. The purpose of asset management in health care institutions is: detection of shortages, waste, theft and other violations; prevention of violations; identification and mobilization of reserves; control over the reliability of financial reporting data; studying the causes and conditions that give rise to mismanagement and wastage; detection of compliance of management with regulations and provisions; detection and determination of the amount of damage caused by the violation. The assessment of the effectiveness of asset management in health care institutions is carried out using methods of analyzing the financial and economic status of the institution.

Keywords: health care institutions, assets of health care institutions, property of health care institutions, financing of health care institutions.

Постановка проблеми. Систему охорони здоров'я України становить густа мережа об'єктів охорони здоров'я різного спрямування, видів і потужності. Безпосередню охорону здоров'я населення забезпечують санітарно-профілактичні, лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі, аптечні, науково-медичні та інші заклади охорони здоров'я. Всі вони, за винятком санаторіїв, профілакторіїв, будинків відпочинку та інших санаторно-оздоровчих закладів, розміщені в населених пунктах, тобто в місцях проживання людей, для забезпечення можливості надання їм безпосередньої медичної допомоги і проведення відповідних оздоровчих заходів.

Проблеми управління економікою закладів охорони здоров'я привертають велику увагу представників вітчизняної економічної науки та менеджерів. Актуальність дослідження задач управління закладів охорони здоров'я обумовлюється необхідністю поліпшення теоретичних і методичних підходів при прийнятті управлінських рішень, тому що, часто практика показує, що розвиток теорії, висуває нові проблеми, які потребують вирішення на науковій основі. Однією з проблем в пошуку напрямів удосконалення механізму прийняття і реалізації управлінських рішень в діяльності закладів охорони здоров'я, є недостатньо ясно, виражена регламентована взаємозв'язок між даними, які оцінюють рівень ефективності оперативного управління, і яка реалізується підприємствами стратегією. У теоретичних опрацюваннях оперативного управління закладами охорони здоров'я найчастіше переваги спрямовані на оптимізацію таких елементів, як: моделі управління активами; управління фінансовими потоками; управління витратами і ін. У стратегічному аспекті переважним напрямком є пошук коректної в поточній ситуації стратегії ведення діяльності, за допомогою різних інструментів аналізу фінансового стану активів. При цьому невелика увага приділяється комплексному аналізу стратегічного і оперативного рівнів управління, елементів їх сполучних, що дозволяють приймати рішення про відповідність оперативних показників поточної

стратегії і про можливість і необхідність корекції поточної стратегії в зв'язку з невідповідністю оперативних показників «заявленому курсу». Оскільки стратегічне і оперативне управління - складові, рішучі для будь-якої системи управління закладами охорони здоров'я, є об'єктивні підстави говорити про створення універсальної ідеї і інструментарію управління закладів охорони здоров'я. Разом з тим, ясно, що особливості діяльності даних установ створюють деякі вимоги до стратегічного і оперативного управління закладами охорони здоров'я. Пошук діалектичного взаємодії цих двох ситуацій і повинен привести до появи комплексної концепції якісного управління закладами охорони здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню цих проблем приділили увагу у своїх працях провідні вітчизняні вчені: В.М. Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк, О.Д. Василик, К.І. Павлюк, П.Й. Атамас, Р.Т. Джога, С.В. Свірко, Л.В. Панкевич та ін.

Але, у науково-практичних працях зазначених вчених-економістів недостатньо уваги приділено розгляду організаційно-методологічним засадам управління активами закладами охорони здоров'я.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження основних завдань управління активами в закладах охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. До активів закладів охорони здоров'я належать ресурси, які ними контролюються і повинні принести їм економічну вигоду шляхом використання в процесі надання нематеріальних послуг, при обміні на інші активи чи під час погашення зобов'язань установи. В свою чергу активи закладів охорони здоров'я поділяються на необоротні та оборотні.

Необоротні активи - це матеріальні та нематеріальні ресурси, які належать установі та забезпечують її функціонування й строк корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року. Необоротні активи складаються з: основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів. Строк корисної (очікуваної) експлуатації необоротних активів установи встановлюється міністерством за відомчою підпорядкованістю або (якщо такі нормативні документи відсутні) установою самостійно в момент придбання активу. Або іншими словами – це матеріальні активи, які заклад охорони здоров'я утримує з метою використання їх при виконанні своєї діяльності, або наданні в оренду іншим особам, чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій. До оборотних активів належать засоби, призначені для невиробничого споживання або використання в процесі господарської діяльності протягом одного року: каса, запаси, дебітори, рахунки в банку і казначействі [3, 5, 7, 8, 10, 12].

Завдання управління активами в закладах охорони здоров'я полягає в тому, щоб перевірити збереження і використання необоротних та оборотних активів з даними фінансової звітності, правильність аналітичного і синтетичного обліку активів, своєчасність відображення в обліку операцій, пов'язаних із введенням їх в експлуатацію, вибуттям, нарахуванням зносу і амортизації основних засобів.

Відповідно до завдань управління активами визначають об'єкти, джерела інформації, методи управління активами, та порядок узагальнення результатів їх використання в закладах охорони здоров'я [14, 15, 21, 22, 23].

Об'єкти управління активами в закладах охорони здоров'я включають в себе інвентарні об'єкти основних засобів, нормування зносу та амортизації основних засобів, матеріали, запаси, дебіторська заборгованість, розрахунки з постачальниками та інші розрахунки, грошові кошти, рахунки в банках, ревізію касових операцій. Об'єкти управління активами в закладах охорони здоров'я обґрунтовуються відповідно до нормативно-законодавчої та облікової інформації, яка використовується у процесі господарської діяльності установи.

Метою управління активами в закладах охорони здоров'я є доцільність і законність придбання необоротних активів, своєчасність і повнота оприбуткування, введення їх в експлуатацію і закріплення за матеріально відповідальними особами прийнятих об'єктів, нормування запасів установи та їх доцільність, перевірка стану розрахунків з дебіторами, перевірка коштів та касових операцій, перевірка наявності та стану зберігання товарно-матеріальних цінностей. Особлива увага приділяється правильності і повноті оформлення актів приймання необоротних активів. При цьому необхідно з'ясувати компетентність членів комісії у прийманні побудованих об'єктів в експлуатацію. Особлива увага приділяється збереженню основних засобів за місцями їх знаходження і використання. Здійснюється вибіркова інвентаризація устаткування, обладнання, матеріалів, інвентаря та визначається правильність списання. Також необхідно звернути увагу на можливі факти заміни щойно придбаного (нового) інвентаря зношеним (старим). Здійснюється перевірка інвентарних карток (книг, відомостей). Увага приділяється не тільки збереженню і використанню необоротних активів, але й підтвердженню їх реальності в фінансовій звітності, та узгодженості облікових даних із даними фактичної наявності основних засобів [3, 5, 14, 15, 23].

Отже, метою управління активами в закладах охорони здоров'я є:

- виявлення нестач, розтрат, крадіжок та інших порушень;
- попередження порушень;
- виявлення та мобілізація резервів;
- контроль за достовірністю даних фінансової звітності;
- вивчення причин та умов, що породжують безгосподарність та марнотратство;
- виявлення відповідності господарювання нормативам, положенням;
- виявлення та визначення суми збитку, нанесеного порушенням.

Але, слід відмітити, що на сьогоднішній день єдиного підходу до оцінки ефективності управління активами в закладах охорони здоров'я не існує. Оскільки, у практичній діяльності, на відміну від теоретичних положень, варіативність оцінки досить велика, і кількісні порівняння параметрів досліджуваного об'єкту здійснити досить складно. Внаслідок чого, виконати оцінку всіх аспектів управління не вдається. Тому, в ряді випадків оцінка ефективності управління активами в закладах

охорони здоров'я обмежується аналізом фінансово-економічного стану установи [3, 10, 12, 14, 15, 23].

Розглянемо існуючі загальноприйняті методи оцінки управління активами в закладах охорони здоров'я. Основним з них є аналіз фінансового стану.

Фінансовий стан активів в закладах охорони здоров'я можна оцінити з погляду його короткострокової та довгострокової перспектив. У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану закладу охорони здоров'я є його ліквідність і платоспроможність, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за короткостроковими зобов'язаннями. Термін «ліквідний» передбачає безперешкодне перетворення майна на гроші. Ліквідність в закладах охорони здоров'я - це їх спроможність перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів [3, 8, 10, 15, 21, 22].

Найбільш ліквідним активом є готівка. Наступним за рівнем ліквідності активом є короткострокові інвестиції (цінні папери), оскільки у разі необхідності їх швидко можна реалізувати.

Залежно від рівня ліквідності активи поділяються на такі групи:

1. Найбільш ліквідні активи – це суми за всіма статтями коштів та їх еквівалентів, тобто гроші, які можна використати для поточних розрахунків. Сюди належать також короткострокові фінансові вкладення, цінні папери, які можна прирівняти до грошей.

2. Активи, що швидко реалізуються – це активи, для перетворення яких на гроші потрібний певний час. У цю групу включають дебіторську заборгованість. Ліквідність цих активів є різною і залежить від суб'єктивних та об'єктивних факторів: кваліфікації фінансових працівників, платоспроможності платників.

3. Активи, що реалізуються повільно – включають у собі запаси та інші оборотні активи.

4. Активи, що важко реалізуються – це активи, які передбачено використовувати в господарській діяльності протягом тривалого періоду [3, 7, 8, 10, 14, 21, 23].

Перші три групи активів (найбільш ліквідні; активи, що швидко реалізуються; активи, що реалізуються повільно) протягом поточного господарського періоду постійно змінюються і тому належать до поточних активів в закладах охорони здоров'я.

Отже, заклад охорони здоров'я буде ліквідним, якщо його поточні активи перевищуватимуть короткострокові зобов'язання.

У довгостроковій перспективі однією з найважливіших характеристик фінансового стану закладу охорони здоров'я є фінансова стійкість, що передбачає здатність установи зберігати заданий режим функціонування за найважливішими фінансово-економічними показниками. Вона може розглядатися як результативна категорія, що характеризує рівень стійкості роботи закладу охорони здоров'я, його здатність забезпечити стабільні техніко-економічні показники й ефективно адаптуватися до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі [5, 8, 12, 15, 21, 22, 23].

Від рівня фінансової стійкості залежать можливості розвитку закладу охорони здоров'я. Визначення границь фінансової стійкості відноситься до вирішення важливих економічних проблем, адже недостатня фінансова стійкість може бути рушійною силою до неплатоспроможності та втраті необхідної кількості засобів для розвитку закладу охорони здоров'я, а наднормова буде перепоною розвитку через формування на зайвих запасів та резервів. Оптимальний стан фінансової стійкості характеризується таким станом фінансових ресурсів, що відповідає вимогам ринку, а їх розподіл і використання забезпечує розвиток лікарні завдяки одержанню та зростанню прибутку та капіталу при збереженні рівня платоспроможності.

Висновки. Управління активами в закладах охорони здоров'я є важливим засобом виявлення фактів зловживань, безгосподарності, ставлення до виконання службових обов'язків, порушення чинного законодавства. В процесі господарської діяльності аналізуються причини, умови виникнення та наслідки порушень; виявляються невикористані резерви; перевіряється система забезпечення збереження засобів і предметів праці, також дотримання чинних стандартів у фінансовій звітності.

Список використаних джерел

1. Балахонова О.В., Захарченко В.І., Величко М.Р. Оптимізація інвестиційного ризику з використанням інструменту його диверсифікації. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління: зб. наук. праць*. Одеса: ОНУ, 2019. Вип. 1/41. Т. 18. С.57-68.

2. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Блажчук А.О., Стець В.І. Методи управління інноваційними моделями на підприємствах. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації: Міжнародна науково-практична конференція здобувачів освіти та молодих вчених, м. Вінниця, 23-24 листопада 2021 р.: тези, статті*. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2021. С. 323-325.

3. Балахонова О.В. Теорії конкуренції та практики визначення конкурентоспроможності в умовах безпекоорієнтованого розвитку. Колектив моногр.; за ред. М.М.Меркулова. Ізмаїл-Одеса: Фенікс, 2020. 196 с.

4. Балахонова О.В. Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорія, інновації та сучасна практика. Колектив моногр., книга сьома / за ред. д.е.н, проф. Кузнєцова Е.А. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 340 с..

5. Балахонова О.В. Удосконалення підходів в дослідженнях саморозвитку виробничо-господарських систем. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління : зб. наук. праць*. Одеса: ОНУ, 2020. Вип. 3/46. Т. 20. С.146-159.

6. Балахонова О.В. Характер інноваційності сучасних економічних систем. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. праць*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 43. С. 4-12.

7. Балахонова О.В. Аналіз підходів до вибору господарської системи сталого розвитку. *Освіта, економіка управління: сучасний стан та інновації: зб. наук. праць*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2021. Вип. 6. С. 4-13.

8. Балахонова О.В. Економічна політика країни в контексті бюджетних обмежень. *Матер. X міжнар. науково-практ. конф. «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств»*. Одеса: Державний університет «Одеська політехніка». 2021. С.57-59.

9. Балахонова О.В. Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорія, інновації та сучасна практик. Колектив моногр., книга восьма / за ред. д.е.н, проф. Кузнєцова Е.А. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 424 с.

10. Балахонова О.В., Мельниченко Д.О. Удосконалення системи управління персоналом в лікувально-профілактичній установі. *Матер. VIII міжнар. науково-практ. конф. «Глобалізація: співвідношення міжнародних та національних економічних інтересів під впливом нових викликів» (9 квітня 2021)*. Одеса, 2021. С. 55-59.

11. Балахонова О.В. Подвійність управлінського консультування: професійна діяльність і ділова активність. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління: зб. наук. праць*. Одеса: Одеський національний університет ім. І. Мечникова, 2018. Вип. 1/38. Т. 17. С.42-52.

12. Балахонова О.В. Сучасні тенденції в системі управлінської звітності в контексті євроінтеграційних процесів. *Матер. III міжнар. науково-практ. конф. «Фінансові та економічні аспекти підприємництва» (12-13 грудня 2018)*. Ірпінь, 2018. С.113-115.

13. Балахонова О.В., Коломієць М.В. Ресурсна база сучасного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. № 11/1. 2017. С.54-58.

14. Балахонова О.В., Захарченко Н.В. Теорія і практика регулювання економічних відносин у нестабільному середовищі. *Міжн. наук. вир. журнал «Сталий розвиток економіки»*. № 2. 2017. С.83-89.

15. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Одінцева О.О. Механізм формування конкурентоспроможності підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-34-626.

16. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П., Циганчук В.А. Методи формування конкурентоспроможності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-82>.

17. Балахонова О.В., Леухін К.К. Методика аналізу структури власного капіталу підприємства. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2020. № 2. С. 14-18.

18. Балахонова О.В., Леухін К.К. Генезис основних етапів розвитку власного капіталу. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2020. № 1. С. 14-18.

19. Гріщенко І.В., Ковбій А.С., Рибчинський Б.В., Макогон Н.А. Забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Сучасна наука: проблеми, перспективи, інновації: Міжнародна науково-практична конференція викладачів, практичних працівників, молодих учених та студентів*, м. Вінниця, 11-12 листопада 2020р. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2020. С. 351-353.

20. Гріщенко І.В., Приленська О. Стійкий розвиток підприємницького сектору економіки України на основі проектування інвестиційно-інноваційного потенціалу. *Сучасна наука: проблеми, перспективи, інновації: Міжнародна науково-практична конференція викладачів, практичних працівників, молодих учених та студентів*, м. Вінниця, 11-12 листопада 2020 р. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2020. С. 348-351.

21. Гріщенко І.В., Кобаль О.А. Завдання оцінки фінансового стану підприємства. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави: зб. наук. праць. Всеукраїнська науково-практична конференція*, м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р. С. 74-77.

22. Гріщенко І.В. Методи оцінки поточного фінансового стану підприємства. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави: зб. наук. праць. Всеукраїнська науково-практична конференція*, м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р. С. 77-80.

23. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П. Основні аспекти фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. Вип. № 22/2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-14>.

24. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А., Мазур О.В. Методи забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2020. Вип. 60. С. 30-34.

Балахонова О.В., доктор економічних наук,
професор, професор кафедри бізнесу і права
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1447-4560>

Приймак Я., магістрант 2-го року
підготовки, спеціальність «Менеджмент»
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2022-23-24-2>

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ДІАГНОСТИКИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

MAIN TASKS OF DIAGNOSTIC BUSINESS ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

Анотація. У статті відмічено, що виконання діагностики господарської діяльності підприємства є актуальним завданням: на основі її оцінки виробляються